

Нитър Акройд
ЧАТЪРТЪН

PARADOX

1

ВЕДНАГА ЩОМ ЗАВИ ЗАД ЪГЪЛА, той се огледа за къщата над арката. А като влезе в „Додс Гардънс“, слънцето сякаш го чакаше в края на дългата тясна улица.

– Няма души, само лица – каза той и вдигна поглед към къщите, които го обграждаха: пиластрите бяха заимствани от фасади от XVIII век и пресъздадени в по-дребен мащаб; част от малките железни балкони бяха прясно боядисани, а други – покрити с ръжда; фронтоните бяха така поломени или порутени, че едва се различаваха над вратите и прозорците; чудатото оформените ветрилообразни прозорци дотолкова бяха избелели с времето, че през тях вече не проникваше светлина; гипсовата мазилка със сложни орнаменти сега навсякъде бе повредена; дървото беше загнило, а камъкът – напукан и надраскан. Това беше „Додс Гардънс“, Лондон W14 8QT.

На Чарлс обаче тези къщи му се струваха еднакви – всичките бяха приятни семейни жилища. Той пъкна ръце дълбоко в джобовете на балтона си с цвят каки и си подсвиркваше, като се спря само за да погали голямото черно куче, което тичаше с подскоци насреща му.

– Колко ще е хубаво – рече Чарлс – да тичаме заедно на село, нали? – Той се наведе, за да прозвучи тонът му по-поверително. – Като Чарли Браун и Снупи. Като индианчето и Ласи. Като слепецът и старото куче Трей. Както знаеш, провинцията не е много далеч. Винаги можем да отидем, стига да искаме. Всеки може.

След тази последна успокоителна реплика той се отдалечи. Кучето легна в мръсотията, загледано в Чарлс, който продължи по улицата с наперената си походка. После видя как той се спря, отстъпи крачка назад, почеса се по главата и изчезна.

В първия момент Чарлс реши, че в „Додс Гардънс“ е пробита дупка, и чак когато слезе от тротоара, забеляза извивката на арката и къщата над нея. Цялото здание беше направено от камък, затова изглеждаше доста по-старо от тухлените къщи наоколо, а щом Чарлс мина под арката, въздухът стана по-студен. На една от вътрешните стени с черно бяха надраскани контури на лице, а над главата му по дървения покрив и ръждясалите железни скоби, които го подсигуряваха, бяха напръскани със спрей сложни знаци и графити. Отвъд арката се откриваше малък двор и след като Чарлс влезе вътре, до една синя врата забеляза малка табела: „Антиките на Лино. Не се мотайте. Зарадвайте ни. Хайде, влезте“. Това го развесели. Той сложи на главата си двете книги, които носеше под мишница, после прекоси двора на пръсти, докато те застрашително се олюляваха, и ги улови, щом паднаха.

Имаше две каменни стълбища, от които толяхаше силна миризма на дезинфектант, а когато ги изкачи, чу гневни гласове точно над главата си. Не различаваше думите, но открояваше пронизителните гневни викове на жена и крещенето на мъж, който бе на ръба на истерията. Чарлс стигна до първата площадка, където имаше врата с надпис: „Да, стигнахте. Лино“. Той почука колебливо и мигновено се възцари тишина. Почука отново и някакъв сериозен глас промърмори отвътре: „Влез“. Той отвори вратата, огледа се и видя мъж, който усилено бършеше прахта от човката на препариран орел.

– Гърся...

– А, да.

– Гърся г-н Лино.

– Намерихте го. – Мъжът все още беше с гръб към него и вече почистваше ноктите на мъртвата птица.

– Здравейте, аз съм Учуд. – Това бе обичайният поздрав на Чарлс.

– Уч...? – Г-н Лино звучеше озадачен.

– Уд. Обадих ви се тази сутрин. За книгите.

– Сигурно е така. – Г-н Лино внезапно се обърна и Чарлс с известна тревога забеляза, че през дясната му буза минава ярък пурпурен родилен белег, който за миг направи изражението му някак свирепо. – Скъпа – извика той. – Скъпа, имаме клиент. – И Чарлс си даде сметка, че пронизителният глас, който бе чул от стълбите, всъщност принадлежеше на самия г-н Лено. – Г-н Уич, моля... – той посочи нанякъде, но не довърши изречението и във внезапно настъпилата тишина Чарлс огледа помещението с благосклонен, почти собственически интерес. От тавана до пода беше претрупано с украшения, репродукции, препарирани животни и всякакви вехтории: лъжици, очевидно хвърлени от голямо разстояние в пукната купа за плодове, редица преспапиета от слонова кост върху избелели нотни листове, купчина големи кукли с преплетени крайници, все едно са били разстреляни и хвърлени в общ гроб, ярко оцветени шахматни фигури, строени до гипсови бюстове, а на няколко прашни рафта Чарлс видя карти за игра, книги, глинени купи и три малки дантелени чадъра, долепени един до друг. Имаше чинии, пълни с копчета и клечки за зъби, полуотворени дървени чекмеджета, претъпкани със стари списания, и две месингови лавици с куп репродукции. В единия ъгъл на помещението гореше парафинова печка (в опасна близост до дървен люлеещ се кон) и въпреки силната топлина, излъчвана от нея, Чарлс едва сега забеляза, че г-н Лино носи костюм от три части. – Г-жо Лино – извика той отново, – човекът чака. Ела и се погрижи за него.

Наклонена метална рампа свързваше това помещение със стаята малко над него – разликата във височината свидетелстваше колко е стара къщата, която, изглежда, се беше килнала или бе хлътнала от едната страна – и сега оттам полетя, все едно тласкана от могъща ръка, инвалидна количка, която доста рязко спря до безглав бюст от розов

гипс. Г-жа Лино не обърна внимание на Чарлс, а се наведе в количката и приглушено изръмжа на съпруга си. И тя беше облечена изцяло в черно, но мрачният ѝ външен вид се разведряваше от малката виолетова шапка, която едва-едва бе натъкмена на видимо лъскавата ѝ кестенява коса.

– Г-н Уич...

– Уд.

– Г-н Уд ти носи книги, скъпа.

Чак сега погледна към Чарлс, почти свенливо, и с рязко движение се протегна да грабне двата тома, които той ѝ подаде. Заглавието им гласеше: „Изгубеното изкуство на свиренето на флейта през XVIII век“ от Джеймс Макферсън. Тя издаде тих гърлен звук, който в ушите на Чарлс прозвуча като весело хълцукане.

– Флейтата, г-н Лино, божественото вдъхновение.

– Приблужи я до устните си, скъпа. В метафоричен смисъл имам предвид.

Тя погледна към Чарлс, който се усмихваше по време на краткия диалог.

– Вие скитникли сте? Косата ви прилича на гнездо, а брадата ви е като прасковен мъх – да не би да сте бандит музикант? Къде е прекрасният ви инструмент?

Чарлс, който въобще не се изненада от въпросите ѝ, на мига заприказва така заговорнически, сякаш цял живот се бе познавал с тези хора.

– Можеше да бъда флейтист...

Всъщност беше купил книгите от една сергия на пазара в Кеймбридж преди няколко години – просто импулсивно, но в онзи момент бе решил, че му е писано да стане флейтист. Ето защо внимателно прочете първите няколко страници, но после заряза книгите и почти не ги поглеждаше. „Изгубеното изкуство на свиренето на флейта през XVIII век“ се превърна в част от живота на Чарлс, която той носеше със себе си навсякъде и която постоянно му напомняше, че все още може да стане велик флейтист,

стига да поиска. „Няма правила – казваше той. – Всичко е възможно.“

Тази сутрин обаче се бе събудил, налегнат от отчаяние, все едно цяла нощ се бе борил с непобедим враг, и за първи път от много месеци осъзна колко е беден и колко по-беден ще става. Нехайно, за да заглуши тези мисли, той взе двата тома от Джеймс Макферсън и почти на секундата му хрумна, че може да ги продаде за солидна сума. Депресията му се разсея – той толкова се впечатли от прозорливостта си по отношение на бизнес начинанията, че забрави за немотията и започна да обмисля кариера като книжар.

– Можеше да съм флейтист – каза той, – но всъщност съм писател. – Гледаше я право в очите, докато го изричаше.

– Знаех си, г-н Лино! – Съпругът ѝ всмука бузите си, при което родилният белег сякаш се уголеми, но не каза нищо. – С художествена проза ли се занимавате? Или просто боравите с въображението?

– В момента работя по едни стихотворения.

– А, поезия. Ала-бала! – През цялото време тя стоеше приведена в инвалидната количка и изучаваше книгите. – Презимето ми е поезия. Сибил Лирика Лино.

Съпругът ѝ се беше върнал при препарирания орел и сега ѝ говореше през рамо:

– Г-жа Лино взе ли някакво решение?

Тя изписка и посочи гравюра на антична флейта.

– Гледай, скъпи, гледай какви златни отвори! – Но жената затвори книгата, преди той да свари да я послуша. – Предлагам петнайсет.

Чарлс не можеше да повярва.

– Имате предвид лири?

– Не, нямах предвид лири. Имах предвид паметници от желязната епоха.

Чарлс извади ръце от джобовете и с два пръста започна да усуква един кичур от косата си. Г-жа Лино отново

беше изпаднала в дълбок размисъл, затова той се обърна към съпруга ѝ:

– Възможно ли е да качите малко?

Г-н Лино, който ожесточено лъскаше ноктите, попита мъртвата птица:

– Дали може да качи малко?

– *Би могла* – г-жа Лино излезе от унеса. – Би могла да качи даже Пощенската кула¹, ако имаше крака. Но не всичко е възможно. Светът не е съвършен.

Чарлс така се изненада от незначителната сума, която му предлагаша, че изгуби интерес и започна да обикаля из магазина с безгрижието на незабелязан посетител. Във всеки случай вече не беше сигурен дали семейство Лино говорят на него, или помежду си.

– Лирика и лишения – декламираше г-жа Лино. – Лирика и лишения.

– Продължавай, скъпа.

– Те са същинска мансарда и погребална урна!

– Днес е неудържима – каза съпругът ѝ с тон, в който се долавяше едновременно възторг и негодувание. – Вече ми е ясно.

Чарлс реши, че поне тази реплика е насочена към него: той разглеждаше тестве едуардиански карти Таро, а когато се обърна, двамата действително гледаха в неговата посока.

– Вижте, бих искал повече. Това са ценни книги.

– Той иска повече, г-жо Лино.

– Така ли? И аз бих искала да тичам боса върху брайтънска близалка, но какво трябва да значи това?

– С пера в косите – въздъхна г-н Лино.

Внезапно Чарлс се погнуши от миризмата на парафиновата печка и отново се обърна към тествето карти Таро. Именно тогава видя картината. Испита бегло и мимолетно

¹ Понастоящем Кулата на Британския телеком. – *Бел. прев.*

усещане, че го наблюдават, затова извърна глава и улови погледа на мъж на средна възраст, който го гледаше. За момент се взря с изумление. После с усилие се приближи и взе картината. Платното непохватно беше закрепено за нестабилна дървена подрамка и той го държеше в изпънатата си ръка, за да го разгледа както трябва. Беше портрет на фигура в седнало положение: в позата на човека се долавяше известна равнодушна непринуденост, но после Чарлс забеляза колко силно стиска в лявата си ръка страниците на някакъв ръкопис в скута си и колко нерешително дясната му ръка е надвиснала над малка маса, където един върху друг бяха струпани четири тома с голям формат. Може би се канеше да загаси свещта, която блещукаше край книгите и хвърляше мъждива светлина върху дясната половина от лицето му. Носеше тъмносин жакет или пардесю и разкопчана бяла риза, чиято голяма яка се дигнаше над самия жакет: облеклото му вероятно изглеждаше твърде байроновско, твърде младежко за мъж, който видимо беше навлязал в зряла възраст. Късата му бяла коса беше разделена на път и разкриваше високо чело. Мъжът имаше специфичен чип нос и голяма уста, но Чарлс обърна внимание най-вече на очите. Те сякаш бяха с различен цвят и придаваха на този непознат човек (тъй като картината не беше надписана) язвителен и дори смущаващо властен вид. Освен това лицето му беше някак познато.

Г-жа Лино внезапно се озова до него.

– Приемаме Аксес, Виза, Американ Експрес...

– И Ко-оп Голд Кард, скъпа.

– Освен това и Дайнърс Кард. Никога не го забравяй. –

Тя потупа Чарлс по крака. – Казвали са ми, че кредитните карти притъпяват болката. Но вие вече го знаете. Вие сте поет.

След като огледа картината още веднъж, Чарлс реши, че най-малкото го е заинтригувала. Идеята просто да про-

даде книгите си изведнъж му се стори абсурдна; парите скоро щяха да се стопят, но този портрет завинаги щеше да си остане негова собственост. Той отново се оживи:

– Със сигурност бих се заинтересувал от размяна.

– Ще размениш ли мен, разбойнико? – г-жа Лино беше доста закачлива.

– Но дали ще ѝ даде сърце да се раздели с нея? Казвай, г-жо Лино, или завинаги... – в съседната стая изсвири чайник и г-н Лино се завъртя на пети и изчезна.

Г-жа Лино съвсем охотно щеше са се раздели с този портрет, защото присъствието му в магазина от самото начало я караше да се чувства неловко. На няколко пъти го беше измъквала от обичайното му скривалище и го беше размахвала пред лицето на съпруга си с думите: „На тази физиономия прозира смъртта!“. А той неизменно отвърщаше: „На всяка физиономия прозира смъртта“.

Кратко покашляне оповести завръщането на г-н Лино и тя се придвижи, за да говори с него:

– Началото на XIX век. Без рамка. Масло върху платно. Двайсет на трийсет. Даваме ли я, или не? – После тъжно погледна към Чарлс и добави: – Дали обаче мога да я изпратя във външния свят? Такава величественост. – Тя посочи картината. – Като тайнствен лъч.

В гласа на съпруга ѝ като че ли се прокрадваше леко нетърпение.

– Дали ще се раздели с нея в замяна на два подвързани тома?

– Флейта срещу джентълмен. Флейта срещу джентълмен. Какво да бъде, г-н Лино, какво да бъде?

– Ще свирим ли на флейтата, скъпа? – Те си размениха бърз поглед.

– Готово! – извика тя и се придвижи с количката към съпруга си така устремено, сякаш всеки момент щеше да го премаже. – Пъклената сделка е сключена! Поетът ме надви. Радвам се, че днес съм облечена в черно.

Чарлс я последва и охотно ѝ подаде платното, но тя се сви в количката си.

– Не, не. Вече е ваша.

– Извинете – засмя се Чарлс. – А дали бихте могли да ми я опаковате? – И той изпъна дясната си ръка, за да ѝ покаже праха, който бе обрал от ръба на картината. Тя ужасено огледа пръстите му.

– Имаме торбичка – г-н Лино пристъпи между тях и взе платното. – Винаги се намира торбичка.

Г-жа Лино свали шапка на картината, промърмори „Сбогом, чудесна моя!“ и на заден ход се оттегли нагоре по рампата към другата стая, докато съпругът ѝ неуспешно се опитваше да напъха картината в найлонова торбичка с жълт надпис „Европа 80“ от едната страна.

– Не се притеснявайте – каза Чарлс и я пое от него, – наистина няма значение.

– Винаги има значение – г-н Лино тържествено се поклони и изпрати Чарлс до вратата, – обаче е време за чай.

Чарлс едва беше слязъл по стълбите и се канеше да прекоси двора, когато отново чу истеричните крясъци от свадата, която бе прекъснал преди няколко минути. Той обаче още се усмихваше, докато вървеше край „Додс Гардънс“, носейки картината пред себе си. Озърна се за черното куче, за да му я покаже, и се позабави на мястото, където за последно го бе видял. Огледа пространството около къщата, но там нямаше нищо друго освен мъх, спореж, изхвърлени кенчета от бира и тъмнозелени стръкчета трева, които лъщяха на слабата слънчева светлина. После вдигна очи и откри, че през прозореца на приземния етаж се визира в празна стая; завесите бяха наполовина дръпнати, но той ясно виждаше как едно малко дете стои изправено в ъгъла. Ръцете му сковано се спускаха от двете страни на тялото и детето на свой ред като че ли зяпаше Чарлс, който забеляза малка птичка, кацнала на дясното му рамо. После облак затули слънцето и вътрешността на стаята потъна в мрак.